

Zo werd de Magdalenaklok van de Domtoren geluid vanwege het overlijden van Theo van de Vathorst

27/1/2022 - 19:07

Redactie

De Magdalena Klok. Foto: Jasper Witte

Tienduizenden kilo's metaal in beweging gezet door mankracht en lichaamsgewicht aan touwen. Een luide boodschap, oorverdovend eerbetoon, sfeermaker, herkenningspunt, symbool en bron van troost en trots. Vandaag luidde er een klok als afscheid van een Utrechtse beeldhouwer, Theo van de Vathorst.

516 jaar geleden goot Geert van Wou dertien klokken voor het gelui van de Domtoren. Zeven daarvan, de kleinsten, werden anderhalve eeuw later verkocht. De grootste zes hangen er nog steeds. De Salvator spant de kroon met een gewicht van ruim 8000 kilo. Verder hangen er ook de Maria, Martinus, Michaël, Johannes Baptist en de Magdalena er nog steeds. Die laatste werd

vandaag vijf minuten geluid voor de uitvaart van Van de Vathorst, de Utrechtse beeldhouwer die maandag overleed.

Zo veel kilo's metaal precies te laten doen wat je wil, is makkelijker gezegd dan gedaan. Het Utrechts Klokkenluiders Gilde (UKG) telt dan ook meer dan 80 actieve klokkenluiders die dagelijks het luiden in de binnenstad, en daarbuiten, verzorgen. Het gilde werd in 1979 opgericht en groeide uit tot een toonaangevende organisatie met een kleine duizend leden. Drie jaar na de oprichting zorgde ze, voor het zeshonderd jarige bestaan van de Domtoren, dat er zeven nieuwe klokken kwamen. Om zo het originele geluid van het gelui in ere te herstellen. De Agnes maior, Agnes minor, Poncianus, Kruisklok, Beningnus, Thomas en Adrianus vergezellen de eerdergenoemde klokken op 49 meter hoogte.

De touwen verbonden aan de klokken, netjes opgerold en klaar voor gebruik.

De klokkenluider van dienst is Theo van Soest, een ervaren lid van het gilde dat met trots over de klokken praat. “Van der Vathorst, al was hij geen klokkenluider, was ook lid van het Gilde. We luiden vandaag tijdens de uitvaartstoet de Magdalena, omdat dat ons een gepaste klok leek. Het is de kleinste van de originele klokken maar met 1655 kilo nog steeds een grote. Ze hangt aan de kant van de Domkerk en is een beetje een traditionele keuze tijdens begrafenissen.” Het formaat van de klok die gekozen wordt, hangt samen met de status van de persoon. “Salvator, de grootste, luiden we alleen bij een overlijden van bijvoorbeeld een lid van het Koninklijk Huis. Voor een burgemeester van Utrecht zou de Martinusklok gepast zijn, de een na grootste, en bovendien de stadsklok.”

Het luiden van de klokken gebeurt op de verdieping onder het gelui. De dikke touwen waar het mechanisme mee wordt aangedreven gaan door gaten in de vloer. Van Soest checkt het bereik op zijn telefoon, en wacht het telefoontje af dat hij krijgt wanneer de stoet de Geertekerk verlaat richting begraafplaats Soestbergen. "Het luiden van een klok is makkelijker gezegd dan gedaan. De fysieke inspanning is er uiteraard, maar hoe je het doet luistert nauw en baseer je op de slagen van de klok. Goed luisteren is het belangrijkste, en het is de kunst om het minimale te doen wat nodig is voor een gelijkmatige slag. Als je te hard speelt, breng je de klok onnodig slijtage toe. Als het goed gaat, hoor je gelijk dat de regelmatige slag verandert wanneer je het touw loslaat."

Theo van Soest brengt de klok in beweging

Van Soest zijn telefoon gaat, een kort gesprek en hij zet gehoorbescherming op. Kalm maar met forse kracht en zijn hele lichaamsgewicht begint hij aan het touw van de Magdalena te trekken. De bewegingen worden langzaam langer en binnen *no time* tilt het touw hem op waarna hij hurkend op de planken vloer neerdaalt. De slagen beginnen.

Tussen de touwen van de luidzolder, dichtbij de klok, hoor je naast de slagen ook het gonzen van het metaal dat tussen de slagen door blijft trillen. Als de klok op gang is, is het zwaarste werk gedaan. Lange, geleidelijke halen met het touw volstaan, en zelfs heel even met één arm terwijl van Soest op zijn horloge kijkt. Na vijf minuten laat hij los. Het touw gaat

nog een paar minuten op en neer, het ritme van de klok wordt onregelmatiger. Nog even wordt het touw vastgepakt om de laatste beweging te stoppen en snel stopt ook het gonzen. “Dat is het.”

Op de trap naar beneden vertelt hij verder: “Het is nog steeds een eer om te doen. Ik doe het vaak, dus het voelt niet altijd even bijzonder, maar dat is het zeker. Kerkklokken zijn de oudste muziek-instrumenten die nog wekelijks bespeeld worden. Je werkt met een stuk geschiedenis, een object van grote historische waarde en een symbool voor de stad waar je midden in staat”, aldus van Soest. “Maar je moet dus nooit vergeten om het goed te doen. De belangrijkste taak van een klokkenluider is het doorgeven van de klokken aan de volgende generatie.”

Een van de bezigheden van het Gilde is dan ook de opleiding tot klokkenluider. “En daar is een heleboel animo voor. We hebben op het moment een wachtrij voor klokkenluiers, wat echt bijzonder is. In dit veld zijn er niet veel verenigingen die dat kunnen zeggen.” Qua ledenaantal is het UKG veruit de grootste van Nederland. “In de afgelopen veertig jaar zijn we van zeven enthousiastelingen uitgegroeid tot een internationaal kenniscentrum voor campanologie – de wetenschappelijke naam van het werk. We spelen een belangrijke rol in de promotie van het ambacht.” In 2011 riep de vereniging daarom ook de Jacob van Eyck Penning in het leven. “Deze wordt iedere drie jaar uitgereikt aan iemand die zich verdienstelijk heeft gemaakt voor de Campanologie. En, de ontwerper van de penning, die wordt op dit moment naar zijn laatste rustplaats gebracht.”

Het luiden van een 1655 kilo zware klok vergt inspanning.